

ÇOCUKLARA OKUMA ALIŞKANLIĞI KAZANDIRMAK: SESSİZCE İNŞA EDİLEN BİR YOLCULUK

Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak, çoğu zaman “daha çok kitap okutmak” gibi algılanır. Oysa mesele kitap sayısı değil; çocuğun kitapla kurduğu ilişkidir. Evde okuma alışkanlığı kazandırmak, yüksek sesli uyarılarla değil; sessiz, sabırlı ve bilinçli adımlarla gerçekleşir. Bu yazı, çocukların neden okumadığını sorgulayan, evde nelerin eksik ya da fazla yapıldığını anlamaya çalışan ve çözümü yine evin içinde arayanlar için bir rehber niteliğinde.

Çocuklar Neden Okumuyor?

Bir çocuğun okumaması çoğu zaman “isteksizlik” olarak yorumlanır. Oysa çocuklar isteksiz değil; uygunsuz şartlarda bulunuyor olabilirler. Okuma alışkanlığının gelişmemesinin arkasında genellikle birkaç temel sebep vardır.

İlk sebep, okumanın çocuk için duygusal bir karşılığının olmamasıdır. Kitap, çocuk için yalnızca bir görev, bir ödev ya da ebeveyn beklentisini karşılamak için yapılan bir etkinlikse; çocuk okumayı içselleştiremez. Çünkü çocuklar anlamı olmayan hiçbir şeyi uzun süre sürdüremez.

İkinci önemli sebep, zorlayıcı ve karşılaştırmacı tutumlardır. “Günde şu kadar sayfa okuyacaksın”, “Bak arkadaşın ne kadar okuyor” gibi cümleler, okuma eylemini bir performans alanına dönüştürür. Bu da çocukta kaygı oluşturur. Kaygı ise öğrenmenin en büyük düşmanıdır.

Bir diğer sebep de ev ortamının okuma için uygun olmamasıdır. Sürekli açık bir televizyon, elden düşmeyen telefonlar, sessizliğin neredeyse hiç olmadığı evlerde çocuğun kitapla bağ kurması oldukça zordur. Çünkü çocuk, okuma sırasında zihinsel olarak da güvende hissetmek ister.

Okuma Alışkanlığı Nerede Başlar?

Okuma alışkanlığı kitapla değil, yetişkinle başlar. Çocuk için kitabın anlamı, kitabı kimin sunduğuyla yakından ilişkilidir. Evde okuyan bir yetişkin yoksa, çocuktan okumayı sevmesini beklemek gerçekçi değildir. Çünkü çocuklar söyleneni değil, gördüğünü yapar.

Ebeveynin kitapla kurduğu ilişki; çocuğun kitapla kuracağı ilişkinin provası gibidir. Akşam eline telefonu değil de kitabı alan bir anne ya da baba, çocuğa farkında olmadan çok güçlü bir mesaj verir: “Okumak hayatın doğal bir parçası.”

Evde Neler Yapılabilir?

Okuma alışkanlığı kazandırmak için evde yapılabilecekler, sanıldığı kadar karmaşık değildir. Ancak yapılan küçük şeylerin sürekli ve doğru niyetle yapılması gerekir.

Öncelikle evde çocuğa ait bir okuma alanı oluşturmak önemlidir. Bu bir oda olmak zorunda değildir. Bir minder, küçük bir kitaplık, iyi bir ışık ve dikkat dağıtıcı unsurlardan arındırılmış bir köşe yeterlidir. Çocuk, bu alanı “kendine ait” hissettiğinde kitapla kurduğu bağ güçlenir.

İkinci olarak, çocuğun kitap seçmesine müdahale etmemek gerekir. Ebeveynler çoğu zaman “bunun dili ağır”, “bu çok basit”, “bunun faydası yok” diyerek kitabı eler. Oysa önemli olan kitabın pedagojik olarak mükemmel olması değil; çocuğun o kitaba dokunmak istemesidir. Okuma sevgisi, doğru kitapla değil; sevilen kitapla başlar.

Bir diğer önemli nokta, okuma süresinin kısa ama düzenli olmasıdır. Bir çocuğa haftada bir gün bir saat kitap okutmaktansa, her gün on beş dakika okuma alışkanlığı kazandırmak çok daha etkilidir. Beyin, sürekliliği sever. Alışkanlıklar tekrarlarla oluşur.

Okurken Ne Yapmalı, Ne Yapmamalı?

Birçok ebeveyn, çocuk okurken sürekli müdahale eder: yanlış okunan kelimeleri düzeltir, hızlanmasını ister, anlamadığı yerlerde sorgular. Oysa bu tutum, çocuğun okuma sırasında gerilmesine neden olur. Çocuk, okurken izleniyormuş hissine kapılır.

Okuma sırasında yapılması gereken en önemli şey, eşlik etmektir. Yanında olmak ama baskı kurmamak. Gerekirse aynı anda kendi kitabını okumak. Okuma bittikten sonra “Anladın mı?” diye sormak yerine, “En çok hangi kısmı sevdin?” demek. Bu tür sorular, çocuğu test etmez; düşünmeye davet eder.

Dijital Dünya ve Okuma

Günümüzde ekranlar, okumanın en büyük rakibi gibi görünse de asıl mesele ekranın varlığı değil, kontrolsüzlüğüdür. Sınırsız ekran süresi, çocuğun dikkat süresini kısaltır ve kitaba karşı sabırsızlık oluşturur. Bu nedenle

evde ekran süresi net ve tutarlı sınırlarla belirlenmelidir.

Ancak ekran tamamen yasaklanmamalı; kitapla dengelenmelidir. “Önce kitap, sonra ekran” gibi net ama sakın kurallar, çocuğun zihninde denge oluşturur.

Okuma ve Psikolojik Güven

Okuma alışkanlığı, çocuğun sadece zihinsel değil; psikolojik gelişimiyle de yakından ilişkilidir. Güvende hisse-
den çocuk, öğrenmeye daha açıktır. Bu yüzden okuma bir görev değil; bir paylaşım alanı olmalıdır.

Çocuk, okurken hata yapabileceğini, yarım bırakabileceğini, sıkılabileceğini bilmelidir. Okuma, kusursuzluk
değil; deneyim ister.

Evde çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak, yüksek hedefler koyarak değil; küçük ama tutarlı adımlarla
mümkündür. Bu süreçte ebeveynin rolü, öğretmen olmak değil; yol arkadaşı olmaktır.

Çocuklar kitapları değil, kitapların onlara hissettirdiklerini hatırlar. Ve bir çocuk, kitapla kendini güvende hisset-
tiği bir bağ kurduğunda; okuma artık bir alışkanlık değil, hayatının doğal bir parçası olur.

Özlem Yılmaz
Eğitimci - Yazar